

Підгородинська А. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук*

НОВЕЛИ У РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ІНСТИТУТУ ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ ТА МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ УСТАНОВ

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України містить положення, спрямовані на регламентацію інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових установ. Регламентація вказаного інституту на національному рівні – це один із важливих кроків у виконанні Україною прийнятих міжнародно-правових зобов'язань відповідно до вимог міжнародних договорів України, з урахуванням національного законодавства України. Слід зазначити, що визнання та виконання рішень іноземних судів певний період часу з позицій національного законодавства розглядалося як частина процедури з передачі засуджених осіб до країни свого громадянства. Однак, у КПК 1960 р. були відсутні положення, які регулювали б належним чином як передачу засуджених осіб, так і виконання іноземного вироку, яке відбувається у запитуваній державі, як частину процедури.

Процесуальна регламентація вищевказаного інституту відбувалась відповідно до норм міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у належному порядку та Інструкцією про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства 1999 р. (яка хоча і мала обов'язковий для виконання характер, однак, з точки зору теорії кримінально-процесуального права, юридичним джерелом останнього не є). Слід зазначити, що інститут визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів – це система правових норм, що регулюють відносини у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, діяльність уповноважених на те суб'єктів, яка полягає у проведенні процесуальних дій та прийнятті процесуальних рішень, з метою поширення юридичної сили рішення іноземного суду або міжнародного судового органу (або іншого компетентного органу, у разі визначення його повноважним національним законодавством) на територію запитуваної держави та застосування всіх можливих законних засобів для їх реалізації відповідно до законодавства запитуваної держави та прийнятих міжнародно-правових зобов'язань.

Главою 46 КПК визначаються підстави та порядок, умови, строки, суб'єкти визнання та виконання вироків судів іноземних держав та міжнародних судових установ, в тому числі і в провадженні по передачі за-

суджених осіб. Нормативно-правовою підставою для визнання і виконання вироку іноземного суду визначається наявність міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Приводом для визнання і виконання рішення іноземного суду визначається запит про виконання вироку. У ч. 3 ст. 602 КПК зазначено, що запит про виконання вироку суду іноземної держави розглядається Міністерством юстиції України (відділ виконання міжнародних договорів з питань кримінального судочинства). Строк розгляду, наданий Міністерству юстиції України складає тридцять днів з моменту надходження запиту про виконання вироку суду іноземної держави. У випадках, коли запит і відповідні документи надійшли іноземною мовою, то строк розгляду продовжується до трьох місяців.

Частиною четвертою ст. 602 КПК передбачається, що при розгляді запиту про виконання вироку суду іноземної держави, Міністерство юстиції з'ясовує наявність підстав, передбачених міжнародним договором України, для його задоволення (визначення нормативно-правової підстави і з'ясування питання щодо статусу міжнародного договору як для держави винесення вироку, так і для держави його виконання, запит досліджується на предмет його відповідності за формою та змістом, які, як правило, визначені відповідним міжнародним договором). Встановивши відповідність запиту про визнання і виконання вироку суду іноземної держави умовам, передбаченим міжнародним договором України, Міністерство юстиції направляє до суду першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності – місце знаходження Міністерства юстиції України клопотання про визнання та виконання вироку суду іноземної держави і передає наявні матеріали. За результатами розгляду запиту про виконання вироку суду іноземної держави Міністерством юстиції України може бути винесено рішення про відмову у його задоволенні. В Україні не підлягають виконанню вирoki судів іноземних держав, які ухвалені заочно (inabsentia).

Кримінальним процесуальним кодексом (ч. 1. ст. 603) визначено орган, який розглядає клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави – суд першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності – місце знаходження Міністерства юстиції України. Роль суду в даному випадку – визначити допустимість (можливість) визнання та виконання вироку іноземного суду ті вирішити питання, пов'язані з його виконанням. Предметом судового розгляду щодо виконання вироку іноземного суду є перевірка судом першої ін-

станції дотримання умов, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або чинним кримінально-процесуальним законодавством і визначення можливості (допустимості) з точки зору чинного кримінально-процесуального законодавства його визнання та виконання на території України. У судовому засіданні щодо визначення допустимості виконання рішення іноземного суду суддею не перевіряються фактичні обставини, які встановлені вироком суду іноземної держави та не вирішуються питання щодо винуватості або невинуватості особи. Тобто запитувана сторона звільнена від дослідницької діяльності і повинна вирішення питання щодо визнання іноземного вироку, відповідно до висновків запитуючої сторони, які зроблені у відповідному судовому рішенні. Результатом судового розгляду судом питання про допустимість визнання та виконання повинно стати винесення одного з передбачених ч. 4 ст. 603 КПК рішень: 1) про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково; 2) про відмову у виконанні вироку іноземної держави; 3) про відкладення розгляду та отримання додаткових матеріалів, які можуть бути необхідними для вирішення судом питання про виконання вироку іноземного суду на території України.

Ухвала суду про виконання вироку суду іноземної держави набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги, встановленого Кримінальним процесуальним кодексом України. Після цього, ухвала набуває обов'язкової сили і підлягає виконанню на території України.

Визначається, що ухвала про виконання вироку суду іноземної держави звертається до виконання згідно з вимогами КПК України.

Поява в кримінально-процесуальному законодавстві статті, яка визначає процесуальний порядок визнання та виконання вироків міжнародних судових установ (ст. 614 КПК України), безумовно, є кроком вперед у виконанні Україною прийнятих міжнародно-правових зобов'язань та у розвитку міжнародної кримінальної юстиції. Зазначена діяльність має низку особливостей, зокрема: передумовою їх визнання та виконання є відповідне визнання юрисдикції, отримане шляхом надання згоди держави на це, вираженої ратифікацією, приєднання до договору про створення; наявність внутрішньодержавного механізму реалізації положень щодо визнання та виконання рішень міжнародного судового органу; при визнанні та виконанні рішення такого судового органу, як Міжнародний кримінальний суд, держава виконання не вправі змінювати його, а також вирішувати питання щодо перегляду та оскарження. На сьогодні більш деталізованою має бути позиція законодавця щодо визначення питання, рішення яких саме міжнародних судових установ підлягають визнанню та виконанню на території України і взагалі що є «міжнародною судовою установою».